

Remissyttrande

Datum
2017-10-27

Dnr
02234-2017
Ert Dnr
M2017/01473/Ke
Direkt
0106986325

Mottagare:
Jerker Forsell
Miljö- och energidepartementet
jerker.forsell@regeringskansliet.se
m.registrator@regeringskansliet.se

Handläggare
Lars Åkesson
Havs- och Vattenförvaltning
lars.akesson@havochvatten.se

Yttrande över Miljö- och energidepartementets remiss - Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om källor till mikroplaster och förslag på åtgärder för minskade utsläpp i Sverige

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om källor till mikroplaster och förslag på åtgärder för minskade utsläpp i Sverige.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Generella synpunkter

Redovisningen av regeringsuppdraget och de underlagsrapporter som tagits fram (källor, effekter) utgör en genomgående sammanställning av förståelsen för problemet med mikroplaster i svenska vatten.

Havs- och vattenmyndigheten anser att detta arbete bör ses som ett tydligt underlag för framtida arbete med det stora antalet frågor som kvarstår.

Kunskapen om mikroplaster är mycket begränsad och det finns stora frågetecken kring spridningsvägar och hur mycket som hamnar i våra hav från olika källor, samt hur detta påverkar dessa livsmiljöer.

NVs rapport sammanställer tydligt de studier som finns, och kartlägger de viktigaste källorna till mikroplaster. Det är viktigt att ny kunskap tas fram kring de osäkerheter som identifierats för att kunna vidta relevanta åtgärder med syfte att minska belastningen och dess miljöeffekter.

Studien ger en samlad översikt och det är viktigt att kunskapen även sprids till kommuner, våghållare, dagvattenhanterare, VA-huvudmän och allmänheten då alla ansvariga aktörer måste vara inblandade i att förhindra att plastpartiklar når miljön.

Även dialogen som tagit plats med ett stort antal organisationer och "end-users" upplevs som en styrka i arbetet.

Rapporten avgränsar problemet med mikroplast avsevärt. Genom att systematiskt gå igenom flera källor och koppla dessa till spridningsvägar kan fokus falla på relativt få former av tillförsel: dagvatten, skräp och

avlopp. Rapporten klargör att stora kunskapsluckor kvarstår, men i den mån att avloppsrening avgörs vara ett effektivt sätt att förhindra att mikroplaster når miljön kvarstår direkttillförsel, dagvatten och bräddning som spridningsvägar.

I nuläget är det svårt uppskatta hur miljön exponeras för, och påverkas av, mikroplaster. Det är därför omöjligt att utföra kvantifierad riskbedömning. Detta leder eventuellt till svårigheter med att motivera åtgärder.

Då mikroplast tydligt förekommer i närmast alla vattenmiljöer som undersöks bör försiktighetsprincipen gälla. Endast i fall att det säkert påvisas att mikroplasten är ofarlig kan brist på handling motiveras. Särskilt åtgärder som hanterar viktiga källor är motiverade då den plast som når miljön är bestående.

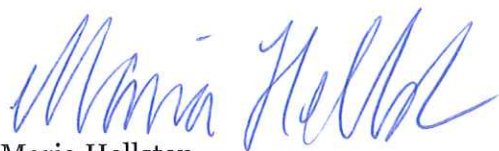
Stora brister finns inom kunskapen om hur djur och växter påverkas av mikroplast i dess naturliga miljö. Kopplingen mellan källor, spridningsvägar och påverkan är därför svag och detta bekräftas i NVs underlagsrapport *"Exposure and Effects of Microplastics on Wildlife - A review of existing data"*: *"Sambandet mellan dos och respons samt vid vilka koncentrationer negativa effekter uppstår saknas och behövs för att kunna bedöma riskerna med mikroplaster för djur och människor."*

Underlagsrapporten *"Swedish sources and pathways for microplastics to the marine environment"* sammanställer aktuell kunskap genom litteratursökning och kontakt med experter.

Förslag till forskning med syfte att åtgärda de utbredda kunskapsluckor som identifieras saknas i rapporten.

Trots att Regeringsuppdraget inte innefattar miljöövervakning bör behovet av en övervakningsstrategi lyftas fram. Främst för att styrka underlaget för de åtgärder som föreslås men även för att mäta effekterna på de åtgärder som genomförs. Då analysmetoder inte är välutvecklade kvarstår stora osäkerheter om hur mikroplaster i miljön bör övervakas. Ett preliminärt försök att uppskatta problemet med modellverktyg från ett svenskt perspektiv kan förslagsvis styrka analyserna av de viktigaste källorna. Trots att ingen standardiserad analysmetod finns tillgänglig kan ett konkret förslag vara att relativa koncentrationer av mikroplaster i svenska havsbassänger undersöks med samma metod, så att möjliga åtgärder kan riktas geografiskt.

Beslut om detta yttrande har fattats av Tjänsteförrättande Generaldirektör Maria Hellsten efter föredragning av utredaren Lars Åkesson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även Avdelningschef Björn Sjöberg, Enhetschef Marie Berghult och Utredare Johanna Eriksson, Margareta Lundin-Unger, Agnes Ytreberg, Frida Åberg och Annika Johansson deltagit.

Maria Hellsten

Lars Åkesson

Bilagor:

1

Kopia till:

Bilaga 1 - Detaljerade synpunkter

Rubriker följer rapporten.

Resultat:

Kartläggning av källor och spridningsvägar:

Instämmer, kunskapsluckor försvårar en detaljerad kartläggning.

De källor som identifierats som viktigare är en bra utgångspunkt men det utesluter inte att övriga källor kan vara betydande, till exempel lufttransport.

Ett grovt försök att kvantifiera källorna saknas – det vore intressant att uppskatta till exempel jordbruket och avfallshanteringens bidrag.

Siffran för mikroplastutsläpp från textilier känns osäker och anges till mellan 8 och 945 ton per år.

I kap 10.1 s102 framgår det att de avskilda partiklarna som når reningsverk hamnar i avloppsslammet, men i nästa stycke står det att 98 % av mikroplasten avskiljs vid den mekaniska reningen och binds till rens.

Detta är oklart, och viktigt då dessa andelar hanteras på olika sätt. Renset går till förbränning med avloppsslammet kan hanteras på ett antal olika sätt. I rapporten verkar författarna, i avsnitt 10.1.2 och 10.1.5, anta att allt hamnar i slammet.

Hav och Vattenmyndighetens åsikt är att ytterligare riktade studier krävs, då lokala förutsättningar troligen har stor effekt. Att en stor andel av de partiklar som når reningsverken avskiljs betyder inte att uppströmsåtgärder är mindre viktiga. En liten andel av en stor belastning från textiltvätt kan fortfarande ha en betydande miljöeffekt.

Viktiga källor till mikroplast i Sverige:

Slutsatsen att de största landbaserade utsläppen av mikroplast är de viktigaste källorna bör utvecklas med motiveringen att havsbaserade källor och sekundär mikroplast inte behandlas i detalj, och kvantifieringen har varit omöjlig.

Bedömning av Möjligheter att styra mot minskande utsläpp:

Instämmer: Försiktighetsprincipen viktig då osäkerheten är stor.

Förslag till åtgärder

Kunskapsuppbyggnad:

Instämmer: Behovet av kunskapsuppbyggnad är centralt. FoU fokus bör vara att bygga förståelse för problemet, att förtydliga spridningsvägar och förekomst i miljön.

Viktig fråga, bra att Statens Väg och transportforskningsinstitut får i uppdrag att ta fram kunskap om mikroplast utsläpp från vägtrafiken. Att utvärdera reningstekniker för dagvatten är också viktigt och bra att Trafikverket pekas ut. Likaså bra om man kan belysa hur spridning och transport av mikropaster samverkar med miljöfarliga persistenta ämnen.

Beställargrupper:

Instämmer delvis:

Konstgräs - ett tekniskt lösbart problem – beställargrupper är säkerligen en del av lösningen, men inte hela. Kunskapsluckor är betydliga men det är bra att man belyser både mängder av mikropaster och miljöfarliga ämnen från denna källa.

Det upplevs som om det redan idag finns mycket som man kan göra för att minska svinnet men att intresset varierar från de som äger planerna. Att sprida kunskapen är därför en viktig åtgärd, och även beställargruppen är en god idé.

Dagvattenrening behöver utvecklas och utvärderas då dagvattnet är en tydlig spridningsväg för flertalet källor av mikroplast och rening av dagvatten är ett svårt problem särskilt i stadsmiljöer. Instämmer att beställargrupper kan vara av värde här. Att utvärdera reningstekniker för dagvatten är också viktigt, och det är bra att Trafikverket pekas ut då det innehar relevant expertis i trafikfrågor.

Vägledning:

Instämmer – vore hjälpsamt, när kunskapsunderlaget förbättras.

Översyn av regelverket kring dagvatten krävs för att minska dess effekter på vattenmiljön, inklusive tillförsel av mikropaster.

Klimatanpassningsutredningen beaktar flera relevanta frågor, men berör inte kvalitetsaspekten vilket är en brist från denna utrednings perspektiv.

Information:

Instämmer delvis. Ansats gällande nedskräpning bör hjälpa. Information vad gäller textiltvätt kräver möjligen starkare koppling till påverkan, då avloppsrening förhindrar att mikroplast från denna källa når havet.

Verka i EU och internationellt:

Instämmer, tveklöst stor betydelse.

Slutsatser:

Instämmer att rapporten utgör en värdefull plattform att arbeta vidare från.
Beklagar att sekundär mikroplast och icke-landbaserade källor inte beaktats, men förstår att avgränsningen behövdes för att göra arbetet genomförbart.

1.2.4 Försiktighetsprincipen

Instämmer: Kunskapsluckor är för stora för att utveckla ett riktat, riskbaserat åtgärdsprogram – därför är försiktighetsprincipen enda möjliga motiveringen.

2.2 Förekomst av mikroplast i hav [...]

Synpunkt: Det hade varit intressant att lägga fokus på tillståndet i svenska havsområden, då variationen uppenbarligen är mycket stor globalt sett.
Gärna med hjälp av ett grovt försök att kvantifiera hur de källor som identifieras i rapporten jämförs med värden som observerats i miljön.

2.3 Effekter på mikroplaster i djurliv

Instämmer: stor oklarhet finns om hur viktiga effekterna är i miljön.

Åsikt: Kapitlet nämner att effekter påvisats hos ett antal organismer, men dessa beskrivs inte tydligt i slutrapporten. Det vore bra om de beskrivs, då underlagsrapporten innehåller detaljer.

Situationen i nordöstra stilla havet är dock inte jämförbar med svenska förhållanden, då studien som citeras rör sig om en virvel som samlar flytande plast, och samtidigt ligger i ett havsområde med låg naturlig produktivitet.

3.2.1 Bedömningskriterier

Instämmer: En bedömning av hur skadliga källorna är försvåras av kunskapsluckorna.

När bättre information blir tillgänglig bör målet inte längre vara att identifiera "viktiga" källor, återgå till att identifiera vilka som är skadliga – alternativt kan definitionen av "viktiga källor" modifieras. För att framtida åtgärder ska bli effektiva måste dessa riktas mot skadliga källor.

3.2.2 Identifierade viktiga källor

Oklart: Tydlig bedömningsskala saknas.

Primärplast: instämmer med reservation – pellets är relativt stora, och medför möjligen inte samma problem som till exempel gummi partiklar från däckslitage gör.

Däckslitage: Instämmer. Gummi partiklar från däckslitage kommer i kontakt med övriga föroreningar på väg ytor, och spridningsvägen via dagvatten är tveklöst verklig.

Konstgräs svinn: Instämmer delvis. Mer information krävs om faktisk spridning och fördelning i vattenmiljön.

Tvätt av textilier: instämmer

Båtbottenfärg: Instämmer

Nedskräpning: Instämmer

3.2.3 Övriga Källor

Instämmer med kvalificering: Dessa källor bör utvärderas vidare efter att kunskapen om mikroplastproblemet utvecklas. Lokal påverkan kan vara betydande även om vissa källor som till exempel avfallshantering är relativt små i nationell skala.

3.2.4 Spridningsvägar

Instämmer. Detta tankesätt är värdefullt och möjliggör troligen att riktade åtgärder kan tas fram. Att Naturvårdsverket rapport "Analys av kunskapsläget för dagvattenproblematiken" (NV-08972-16) nämner mikroplast som en förorening kopplad till dagvatten är likaså välkommet då det bör leda till att de myndigheter och aktörer som åtgärdar dagvatten lägger vikt på denna belastning i sin verksamhet.

10.1.6 Uppströmsarbete

Ett bra förslag till samarbete mellan VA-huvudman, tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövaren.

Tveksamt effektivt att via föreskrift för förebyggande åtgärder minska mängden oönskade ämnen. Att Sveriges alla VA-huvudmän ska söka efter källor är troligen inte effektivt.

Vägledning om bräddning är ett konstruktivt förslag.

En beställargrupp för avancerad rening är också ett bra förslag och där bör Havs och Vattenmyndigheten möjligen bidra till arbetet.

Viktigt att denna samtidigt innefattar läkemedelsrester och andra miljöfarliga ämnen, mikroplaster och kanske också antibiotikaresistens. (Vilket berörs på s 117)

